

STRUČNÝ OBRAZOVÝ PŘEHLED ODĚVŮ V ANGLII OD 12. DO 16. STOLETÍ

Doc. Martina Hříbová

Oděvy 12. století

Základem tehdejšího oděvu v západní Evropě byla spodní a svrchní tunika, plášť a u mužů ještě kalhoty či nohavice a spodky.

Oděvy za vlády Jindřicha I. (1100-1135)

Urození muži nosili ke slavnostním příležitostem dlouhé svrchní a spodní tuniky z drahých látek a spodky z velmi jemného lnu. Rukávy svrchní tuniky byly těsné kolem rukou, dole u zápěstí se rozšiřovaly a prodloužily, až byly delší než ruka. Tuniky byly vlněné či hedvábné. Oděv doplňoval půlkruhový vlněný nebo hedvábný plášť sepnutý na pravém rameni.

Urozené ženy nosily dlouhé svrchní i spodní oděvy. Svrchní oděv byl těsnější přes hrud', ramena a ruce až po lokty, velmi rozšířený od pasu dolů a v předloktí, kde byly svrchní rukávy přeložené a odhalovaly rukávy spodního oděvu. Šat mohl být přepásán. Plášť byl půlkruhový a celkový vzhled šlechtičny byl završen půlkruhovým závojem.

V popisovaném období bylo módní vše prodlužovat. Příkladem jsou rukávy nebo závoje, které nabývají až fantastických rozměrů, až je nutno na nich dělat uzly, aby se netahaly po zemi.

Oděvy za vlády Štěpána (1135-1154)

Největší obliby u vyšších vrstev měl svrchní oděv zvaný bliaund. Franští Normané používali výraz bliaut. Bliaund, oděv východního původu, nosili muži i ženy v průběhu 12. - 13. století. Do západní Evropy byl zaveden šlechtou vracející se z 1. křížové výpravy.

Mužská verze měla dlouhé, poměrně volné rukávy, na těle přiléhala, pod pasem byla připojena suknice různého tvaru, dole zdobená pruhem výšivek stejně jako na krajích rukávů. Inspirace pro umístění a zpracování výšivek byla zjevně z východu. Popsaný typ měl zapínání vzadu od krku do pasu. Výstřih byl u krku zapínán broží.

Řasená ženská varianta bliaundu se objevila od roku 1130, nejprve mezi nejvyšší šlechtou, ale postupně ji přijaly i méně bohaté dámy. Byla velmi oblíbená až do konce 12. století. Bliaund byl z velmi jemného až průhledného plisovaného materiálu, pravděpodobně hedvábí. Plisování mohlo být dosaženo horkým železem, což byla technika známá v orientu již dávno. Oděv byl velmi široký, avšak díky řasení těsně obepínal tělo. Rukávy byly vsazeny do průramku (H. Norris uvádí, že šlo o první výskyt průramku - 2) a lehce stažené v horní části paže. Norris [2] i le Duc [3] popisují i obrazově dokumentují použití corsage - oděvu oblékaného přes bliaund na torzo. Tato "vesta" měla hlubší výstřih ukazující spodní camise (v tomto smyslu košilku), sahala až přes boky a na okrajích byla zdobená. O použití, materiálu i střihu lze jen spekulovat. Další možností mohl být široký pás stejné nebo odlišné látky obtočený kolem těla mezi prsy a kyčlemi. Typickým účesem byly vlasy spletené do dvou copů, dobové obrazové materiály znázorňují i jinak zapletené. Na hlavě mohla být úzká čelenka nebo případně u vdaných žen závoj. Neopomenutelným doplňkem byl nákladný, vyšíváný opasek, kolem těla dvakrát obtočený a zavázaný vpředu. Byl ukončený spletenými hedvábnými šňůrami. K bliaundu se oblékal půlkruhový plášť z brokátu či damašku s bohatě zdobenými okraji, podšívaný drahým hedvábím.

Oděvy za vlády Jindřicha II., Richarda I. a Jana (1154-1216)

Muži se postupně vrátili k tunikám a plášťům před méně pohodlným bliaundem. Královský oděv této doby se skládal z dalmatiky (typ svrchní tuniky), pod ní tuniky s užšími rukávy a alby, dále z ramen spadal plášť. Slavnostní šlechtické tuniky sahaly do půli lýtek, běžné nad kolena. V Anjou zavedla šlechta další oděvy - krátký plášť bez kapuce - rhen, podšívaný velmi

drahými kožešinami a krátký plášť s kapucí, podšitý hedvábím - capa. Zaznamenány byly rukavice s prsty či oděv dvou barev nebo výšivka. Rozstříhávané dolní okraje (dagge), nově vzniklý oděvní prvek, se své největší obliby a rozkvětu dočkal až ve 14. století.

U žen se dámská šlechtická móda kolem roku 1160 změnila z řasnatého b্লাউнду na volný šat, stažený v pase opaskem a vrátila se k předloze z konce 11. století. Rukávy byly úzké po celé délce, nebo se mohly od lokte dolů rozšiřovat. Pod šaty patřila camisa (košilka) a naopak na šaty půlkruhový plášť. Na hlavě se pod bradou obtáčel pruh látky barbette. Koncem 12. století (1190-1200) se objevil další svrchní oděv, pelice (pelisson), což byla svrchní tunika pod kolena z hedvábí nebo sukna po okrajích lemovaná kožešinou. Občas se k němu nosil opasek položený v bocích. Pod pelisson patřily vnitřní šaty s úzkými rukávy a pod ně camisa. Na nohách byly šité látkové ponožky - chausses a střevíce, na hlavách závoj. Oděv mohl být doplněn pláštěm. Pro prostý lid, obecně platilo po celé 12. století, že muži chodili v přepásaných tunikách různých délek s užšími rukávy (případně v oděvech ze starších dob). Pod nimi nosili spodní tuniku. Oděv byl doplněn pláštěm sepnutým na pravém rameni. Na nohou měli spodky, onuce a kožené střevíce. Novým oděvním prvkem byla kápě. Prostý lid pochopitelně nepoužíval luxusní materiály, ale len, vlnu a kožešiny.

Muži v krátkých tunikách s opasky a plášti. Tunika nabídnutá jako dar je vyšívána a má boční rozparky. Cotton MS Claudius BIV, British Museum, Junius XI, MS, 11. století, Bodleian Library, Oxford, Zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=cotton_ms_claudius_b_iv_fs001r

Ženy v dlouhém závoji, tunikách a plášti. Cotton MS Claudius BIV, British Museum, Junius XI, MS, 11. století, British Museum, Zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=cotton_ms_claudius_b_iv_fs001r

Vyšívána svrchní tunika stažená opaskem. Je vidět i spodní oděv (kyrtle). Přes to je přehozen plášť, na hlavě závoj, Augsburg Missal. Harl. MS. 2908, 10-11. století, British Museum, zdroj: <http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/ILLUMINBig.ASP?size=big&illID=27198>

cesta do Egypta, Marie v tunice nebo kyrtli a vyšíváné svrchní tunice, pláští a závoji. Josef má velký špičatý klobouk. Oba muži v pláštích, krátkých nohavicích a vysokých botách. Gough MS.liturg 2, 12. století, Bodleian Library, Oxford, Zdroj:

<http://bodley30.bodley.ox.ac.uk:8180/luna/servlet/detail/ODLodl~1~1~44915~106287:Psalter--Miniature-cycle-illustrati?sort=Shelfmark&qvq=w4s:/what/MS.%20Gough%20Liturg.%202;/so rt:Shelfmark;lc:ODLodl~29~29,ODLodl~7~7,ODLodl~6~6,ODLodl~14~14,ODLodl~8~8,ODLodl~23~23,ODLodl~1~1,ODLodl~24~24&mi=17&trs=43>

ženy ve svrchních tunikách s rukávy dole výrazně rozšířenými, což byl znak 12. století. Postava vpravo má vlasy schované ve dvou hedvábných omotávkách „fouriaux“, což odpovídá módě nejvyšších vrstev cca 1120-50. Cotton MS. Nero CIV, British Museum, Zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=cotton_ms_nero_c_iv_fs001r

Cotton MS Nero CIV, 12. století, British Museum, Zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=cotton_ms_nero_c_iv_fs001r

Oděvy ve 13. století

Oděvy byly obecně jednodušší než v předchozím století, a to i u šlechty. Střih byl prostší a praktičtější. Také se zmenšil rozdíl mezi oděním různých tříd obyvatelstva.

Oděvy za vlády Jindřicha III. (1216-1272)

Muži stále nosili tuniku, pláště a rukavice. Pláště mohly být i z nového, italského materiálu - hedvábného sametu. Kolem r. 1236 vznikl svrchní oděv - cyclas (ciclatoun, syglatou), většinou z velmi drahých hedvábných materiálů, zvláště na počátku. Nákladné látky byly vyráběny v Gelades, odtud je i odvozeno jméno. Cyclas měl mnoho tvarů - nejprve zvon bez rukávů, na hrudi volnější, po roce 1277 byl těsnější na hrudi a získal krátké rukávy. Přidáním rukávů k cyclas vznikla nová forma - gardcorp, což byl svrchní oděv do tuhé zimy, který měl široké rukávy s otvory ve výšce loktu nebo i celkově rozstřiženými. Jestliže byl cyclas dekorován různými vzory, nazýval se cointise (quintise) a používal se jako speciální oděv na velké svátky. Mužská podoba peliçonu byl honosný svrchní šat dlouhý až po zem, s úzkými rukávy. Jelikož se přes něj nenosil opasek, byly pod pasem dva prostřihy, které umožňovaly dosáhnout na věci zavěšené na opasku spodního oděvu. Další forma svrchního oděvu, která se vyvinula z cyclas a pro svou nepřepásanou, volně splývající linii mohla být nazývána též peliçon, měla cylindrické rukávy, přišité jen v horní části průramku, takže ruka mohla být buď v rukávu, nebo procházet průramkem. Suknice svrchního oděvu mohla být rozstřižená na 4 části. Peliçon mohl být podšitý kožešinou. V souvislosti s tímto oděvem Norris používá i výraz surcote, může se jednat o pojmenování nebo jen označení typu oděvu, tedy spíše ve významu svrchník (svrchní oděv) [2].

Ženy nosily dlouhé volné oděvy, stažené v pase krásně zdobenými opasky, s rukávy volnými v horní části; ve spodní těsnými a zapínanými na knoflíčky. Šat doplňoval dlouhý plášť a nezbytný závoj. Opasky, které byly na počátku století v pase, se v polovině století posunovaly

do výše vršku pánevní kosti. Ženy přijaly *cyclas* kolem r. 1251. Nejprve se jednalo o horní šat bez rukávů, stejného tvaru jako mužský, jen vzadu prodloužený do vlečky. Následně byly díly na bocích sešity tak, že vznikl velký průrámek. Dámy začaly používat nový tvar pláště - 3/4 kola s vlečkou. Zvyk, že plášť směly nosit jen vdané ženy, příležitostně porušovaly slečny z vyšších vrstev. Každodenní oděvy šlechticů a bohatých žen se stříhově nelišily od již popsaných dlouhých volných oděvů, jen mívaly hlubší výstřih a ukazovaly tak spodní oděv - *camise*. Norris uvádí, že *camise* se nemusela nosit přímo na těle, ale bohaté dámy pod ní mohly mít ještě intimní spodní oděv z jemné ovčí usně, jak dokládají oděvní účty [2]. Dámy pravděpodobně nosily krátké nohavice délky podkolenek.

Oděvy za vlády Eduarda I. (1272-1307)

Králové i nadále nosili svrchní a spodní tuniku a plášť spínaný na pravém rameni broží. Také se nosila široká svrchní tunika, kterou můžeme nazývat *robe*, *surcote* nebo *pelicon*, dlouhá pod kolena s širokými rukávy a zapínaná vpředu na knoflíčky. Pod ni patřila kratší tunika s užšími rukávy. Oděv byl doplněn kápí a hose (*chausse*) – dělenými nohavicemi. Velmi oblíbená byla móda více barev. *Surcote*, francouzsky zvaný *ganache*, byl obvykle podšíván kožešinou a nošen přes *robe* nebo tuniku. Míval přišíitou kapuci a byl střižen rozšířený v ramenou, takže po oblečení převislá látka na ramenou tvořila krátký rukáv. Oblíbená pokrývka hlavy byla prostá, většinou bílá čepička, *coif*, zavázaná pod bradou. Mohla být nošena jak samostatně, tak i pod klobouky a kápě.

Ženský spodní oděv zůstal jednoduchý, volný přes tělo, s úzkými rukávy zapínanými po délce předloktí na knoflíčky, ale bez opasku. Svrchní šat měl obdobný střih, mírný výstřih nebo byl vpředu sepnut broží. Vzadu byl prodloužen do mírné vlečky. Rukávy byly kratší, od lokte rozšířené, aby ukazovaly kvalitní látku spodního oděvu. Okraje byly lemované barevnou nebo zlatou výšivkou. Stejná mohla být na plášti, pokud byl nošen. Plášť mohl být podšitý hedvábím nebo kožešinou.

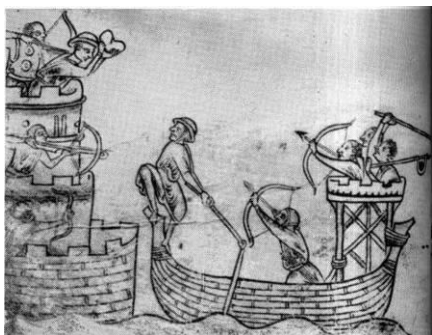
Vlasy si ženy zaplétaly do dvou copů po stranách, které se pak vzadu spojily do jednoho, nebo se na uších zatočily koncem dovnitř. Takový účes se nazýval *ramshorn* (beraní rohy). Do účesu si zaplétaly stužky nebo pásky zlata. Nezapletené vlasy schovávaly do sítěk - *crispine* (*crespinette*). Na hlavách po celé 13. století ženy všech vrstev nosily populární *barbette* většinou v kombinaci s bílým kulatým mírně kónickým kloboučkem, (ženskou variantou *coif*). Oblíbené byly závoje, většinou upevněné na hlavě čelenkou. Novinkou byl *gorget*, inovace předchozího *wimple* (typ závoje), který se nosil k účesu *ramshorn* - byla to lněná látka našášená kolem krku, přikrývající líce, bradu ze spodu a dole zasunutá za výstřih. Vzadu na temeni odhaloval vlasy ve tvaru písmene V. Do potřebného, většinou značně utaženého tvaru byl upravována pomocí špendlíků.

Muži střední třídy nosili *gardcorp*, buď s přišíitou kapucí nebo samostatnou kápí přes tuniku a pod ni *cotte*, na nohách nohavice a nízké střevíce. Trubadúři používali jako svrchní oděv *cointise*, učenci variantu *gardcorp* z hrubého tmavého sukna bez rukávů s širokými průramky. Rolníci nenosili svrchní oděv, místo něj používali plášť přímo na tuniku, nohavice nebo onuce a někteří nízké boty. Na hlavách měli *coif*, kápí nebo klobouk. Ženy střední třídy také nenosily svrchní šat (*cyclas*, *pellotes*). Volné svrchní šaty dlouhé až po zem, měly přepásané v pase. Přes ně oblékaly půlkruhový plášť ze stejného materiálu, většinou sukna nebo plátna s keprovou vazbou. Vesničanky měly své svrchní volné oděvy z hrubých domácích tkanin nepřepásané, či v pase stažené provazem nebo páskem z usně a pod ním košílku z bílého plátna. Na hlavě měly zavítí z hrubého lnu a na nohách střevíce z nevyčištěné kůže, zapínané vepředu [2, 3].

Svatební scéna, ženich v heriagaut, volný svrchní oděv s visícími rukávy, nevěsta v kožešinovém plášti přes kytli, na hlavě barbette (podhubek) s čelenkou oblečené přes fret (síťku). 13. století, MS. Hereford Cathedral Library, In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

Offa v dlouhém cote s páskem a rukávy typickými pro 13. století. Malby Matthew Parise, Cotton MS., Nero DI, British Museum, In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

Muži na lodi v tunikách. Malby v Matthew Paris, Cotton MS., Nero DI, British Museum, In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

Král Lear a dcery v nových dlouhých kytlich s pásky, Malby v Matthew Paris, MS. 26, Corpus Christi Colege, Cambridge, ranné 13. století, In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

vesničan v tunice, dlouhé nohavice s svázáním pod koleny, coif na hlavě, Malby v Matthew Paris, Corpus Christi Colege, Cambridge, ranné 13. století, In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

1240, Lady Worcester Cathedral, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

1243, Lady Giffard, Weare Giffard, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

1250-1260 Life of St Edward the Confessor, University of Cambridge MS Ee.3.59, Cambridge, zdroj: <http://cudl.lib.cam.ac.uk/view/MS-EE-00003-00059/61>

1285, Isolda de Cardinham, Bere Ferrers, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

1300, William de Gerbrygge and wife Joan, Wichampton St. Andrew, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

Oděvy ve 14. století

Móda v tomto století byla velmi extravagantní. Některé oděvy byly velmi těsné, jiné naopak volné, aby se zvýraznilo množství použitého materiálu.

Oděvy za vlády Eduarda II. (1307-1327)

Slavnostní šlechtické oděvy byly dlouhé a velmi bohaté (spodní šat - colobium sidonis, tunika, dalmatika a těžký plášť). Také se stále udrželo používání quintise i s rozstříhávanými okraji. V této době bylo módní oblečení nepřepásávat opaskem. Oblíbená byla kápě v kombinaci s coif (čepičkou). Na počátku 14. stol. muži používali pláště celokolové bez kápě, které mohly mít pro větší pohodlí vystřižnuté boční otvory pro ruce. Tyto pláště nosily i ženy a zpočátku se oblékaly přes hlavu. Kápě prošla mnoha modifikacemi jako prodlužující se liripipe (cíp) nebo alternativní nasazení na hlavu – chaperone, či se rozdělila zadní část na dva cípy ("šaškovská čepice").

Šaty dam byly těsnější v horní části s velkou sukní s vlečkou. Rukávy různého tvaru od lokte visely dolů. Dámy nepoužívaly opasek a v zimě nosily pláště - peliçon. Peliçon totiž v 14. stol. znamenal oděv podšitý kožešinou, nikoliv specifický tvar, jako ve 13. století. Někdy měl připojen volnou kapuci. Vrátil se původní cyclas v novém tvaru, označovaný jako sideless gown (šat bez boků), jelikož měl hluboké průramky. Pro tento oděv se vžil i název surcotte, který však není přesný. Pod ním byly oděvy s úzkými rukávy – cotehardie, který se oblékal na spodní košilku [2].

Oděvy za vlády Eduarda III. (1327-1377)

V pánském odívání nastala velká změna. Šlechtici nosili oděvy zvané cotte, cotehardie, jupon atd., což znamenalo těsné kabátce skládající se ze 4 částí, často ve více barvách. Zapínal se vpředu a měl těsné rukávy od lokte dolů se zapínáním na knoflíčky. Ke cotehardie s úzkými rukávy mohly být našité či přivázané pachy (tippet - úzké pruhy látky), které u bohatých vyšly z módy po polovině 14. stol. Pachy nosily i ženy. Pod cotehardie patřila krátká vesta (jacket, paltock, později pourpoint, gippon) s přivazovanými úzkými rukávy, ke kterým se připevňovaly také dělené nohavice. Cotehardii doplňovala kolová kápě a opasek na bocích. V polovině 14. stol. bylo módní vycpávat hrud' a paltock se změnil na pourpoint, který byl prošíván, aby se zabránilo posunům vycpávání. Existovala i verze cotehardie bez nasazovacích pachů, zato s dolní částí rukávů prodlouženou a s výrazně rozstříhanými okraji do tvaru listů. Při slavnostních příležitostech se i nadále nosily dlouhé oděvy.

Dámy stále měly v oblibě sideless gown a proto byl kladen důraz na zpracování i spodní cotehardie, která byla velmi těsná se šněrováním na zádech nebo vpředu spínaná na knoflíčky. Sukně měla velké vložené klíny. Pokud se cotehardie nosila samostatně, pak pod ní byla spodní vrstva, protože u cotehardie na pozvednutí sukně během chůze sloužily dva otvory v šatech umístěné v úrovni kyčlí. Cotehardie byla doplněna pachy. Dalším znakem byl hluboký oválný výstřih odhalující ramena a úzké rukávy, které mohly být prodloužené až k prstům. Dalšími oděvy byly peliçone, což byl obecný název pro oděv podšitý kožešinou a surcotte, který v této době označoval svrchní oděv s rukávy ale i bez nich. Ženy měly vlasy zapletené do obdoby účesu ramshorn. Cipy však se nestáčely, ale přeložily, takže utvořily před uchem válec. Stále byl oblíbený závoj wimple, nošený někdy v kombinaci s kápí s liripipe. Kolem r. 1350 byl módní opasek položený přes boky, jehož volný konec mohl sahat až do půli lýtek [2, 3].

Oděvy za vlády Richarda II. (1377-1399)

Novým módním výstřelkem byla forma cotehardie - jaquette (courtepy, curtuspíje), což byl velmi krátký kabátek, nošený přes paltock (pourpoint) zapínaný vpředu na knoflíčky. Další novinkou byl stojací límec. Jaquette mohl mít velké trychtýřovité nebo pytlíkové rukávy. Pozice opasku se různě měnila v průběhu doby. Důležitým doplňkem byla tašvice (escarcelle) s dýkou. Zároveň s jaquette šlechtici na královských dvorech nosili druhý extrém, velmi dlouhé a

bohaté róby s velikými rukávy - houpelände (pravděpodobně španělského původu, kdy hopa znamená volný oděv s rukávy). Bylo mnoho typů houpelände (dlouhý, bastard - do půli lýtek, jezdecký - pod kolena s rozparkem vpředu a vzadu). Konce oděvu mohly být ozdobně rozstříhané. V Německu vznikla móda rolničků, kterou do Anglie dovezla Anna Česká (r. 1383). Pod houpelände muži nosili vycpávaný pourpoint a pokrývkou hlavy byla kápě - většinou chaperon.

Manželkou anglického krále Richarda II. byla Anna Česká (dcera Karla IV.), která s sebou dovezla některé inovace jako crackows - střevíce zapínané na šněrování nebo knoflíčky, s extrémně dlouhou špicí připevněnou pod kolenem řetízkem, používané zvláště muži. Názvy crackowes (od města Krakova) nebo poulainse (Polsko) naznačují, že střevíce byly polského původu. Jinak se Anna Česká oblékala podle západoevropské módy - cotehardie a sideless gown. Druhá žena Richarda II. nosila houpelände.

Měšťanstvo ve 14. století kopírovalo dvorské oděvy, ovšem s levnějšími textilními materiály. Mezi oděvy, které měšťané používali na rozdíl od šlechty, patřil svrchní šat heuke (huke) odpovídající vlastně cyclas. Tabard byl obdobný oděv s tím rozdílem, že dosahoval ke kolenům a byl oblíbený od konce 13. stol. až do 14. stol. Ženy minimálně od této doby používaly zástěru.

žena a dítě v dlouhých kirtlich a kápích. Muž s vousy má klobouk a garnache, druhý muž v coife a svrchní tunice s prostrihy

ženy v kirtlich, muži v garnache, Queen Mary's psalter, Royal 2 B VII, 1310 - 1320, British Museum, zdroj: <http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/ILLUMIN.ASP?Size=mid&illID=53343>

Žena ve vyšíváné zástěře, služka s kápí. Holkham MS. 666, rané 14. století, British Museum

1306, Robert de Burgersh, Lincoln Cathedral - St. Mary, zdroj:

<http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Male%20Clothing.htm>

1327, William Berkrolles and wife Phelice de Vere, St. Athan, Wales, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

Muž napínající kuši odhaluje spodky oblečené pod svrchním oděvem.

Široké pánské spodky.

Muž hrající na varhany je oblečen v svrchníku bez rukávů.

The Luttrell Psalter, Add MS 42130, 1340, The British Museum, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_42130_fs001ar

Svatý muž s holí oblečený v dlouhé cotehardii s rukávy zapínanými na knoflíky, svrchním oděvu a dlouhém plášti podloženém kožešinou a zdobených střevicích.

Stojící muži oblečení v cotehardiích, těsných nohavicích (vpravo s podvazky) a kápích.

The Luttrell Psalter, Add MS 42130, 1340, The British Museum, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_42130_fs001ar

Služebná vlevo oděv přepásaný zástěrou, žena vpravo opaskem se zavěšenou tašvicí; Kápě.

Česání dámy v kyrtli s vlečkou a hlubokým výstřihem.

Sit'ka kryjící vlasy, podhubek. The Luttrell Psalter, Add MS 42130, 1340, The British Museum, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_42130_fs001ar

Oráč v klobouku posazeném opačně na kápi, vesnická tunika, nohavice a boty, rukavice s třemi prsty. Muž s bičem je oblečen v garnache.

Muž podávající psa v cotehardii, královna v těsném spodním šatu a sideless gown.

The Luttrell Psalter, Add MS 42130, 1340, The British Museum, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_42130_fs001ar

Lovec ve velkém klobouku nasazeném přes kápi, garnache.

Tunika s rozparkem vpředu. Zajímavé je upevnění pravé nohavice.

Kápě se dvěma cípy.

The Luttrell Psalter, 1340, The British Museum, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_42130_fs001ar

Oblékání cotehardie přes hlavu, vesnická forma tohoto oděvu často neměla zapínání.

Muži s houpacím lehátkem. Muži v tunice (nyní občas zvané gipons) s rozstříhy vpředu a dlouhými těsnými rukávy na knoflíky. The Luttrell Psalter, 1340, The British Museum, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_42130_fs001ar

Servírování masa, kuchař v chaperonu (původně kápi, ale nyní specifickou formu čepce). Muži nesoucí jídlo odložili zástěry. sir Geoffrey, manželka a hosté u tabule. Manželka má oblečen svrchní oděv bez rukávů; Sir Geoffrey chaperon a tuniku s těsnými rukávy. The Luttrell Psalter, 1340, The British Museum, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_42130_fs001ar

žně, vesničané v tunikách, jeden s kápi a liripipe, všichni mají pětiprsté rukavice. The Luttrell Psalter, 1340, The British Museum, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_42130_fs001ar

Kruseler – pokrývka hlavy, 1354, Elizabeth Montacute, Oxford Christchurch College, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

Těsný šat a tippet, 1354, dcera Elizabeth Montacute, Oxford Christchurch College, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

Kruseler a těsný oděv, 1369, Weeper of Thomas Beauchamp and Katrine Mortimer, Warwick, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

Krátký mužský kabátec, 1369, Weeper of Thomas Beauchamp and Katrine Mortimer, Warwick, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Male%20Clothing.htm>

Pánská houpelände, 1362, Richard de Willoughby, Judge, Willoughby, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Male%20Clothing.htm>

Dámská houpelände, 1397, Lora de St.Quintin, Brandsburton, zdroj: <http://www.nationaltrustcollections.org.uk/object/342480>

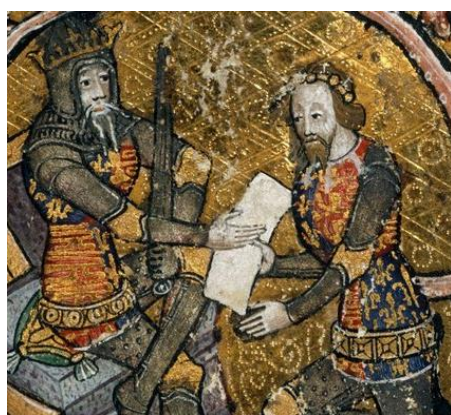
Příklady oděvů v heraldických barvách

1315, Margaret de Camoys, Trotton, <http://www.themcs.org/costume/Female%20costume/Trotton%20-%20St%20George%20Margaret%20De%20Camoys%201315%2085.jpg>

The Luttrell Psalter, 1340, The British Museum, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_42130_fs001ar

po 1407, brass of Thomas de Beauchamp, Earl of Warwick, and his wife. Baddesley Clinton, Warwickshire, zdroj: <http://www.nationaltrustcollections.org.uk/object/342480>

1376, Prošívaná zbroj Černého prince je z modrého a červeného vyšíváního sametu, vycpávaná vlnou, podšívaná saténem. Původně zřejmě s dlouhými rukávy, katedrála Canterbury, zdroj: <http://www.forest.gen.nz/Medieval/articles/garments/blackprince/blackprince.html>

Edward III grants the principality of Aquitaine to his son Edward the Black Prince, British Library, MS Cotton Nero, DVII.f31, zdroj: http://www.visitnuneaton.com/wp-content/uploads/2014/08/STL2536EDWARD_364459k.jpg

Tomb monument to Edward the Black Prince (Canterbury Cathedral, c.1380), zdroj: <http://mediumaevum.tumblr.com/post/2567329818/tomb-effigy-to-edward-the-black-prince-canterbury>

1378, Maud Foxley, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

1394, Maud de Grey, Stanton Harcourt, zdroj: <http://www.nationaltrustcollections.org.uk/object/342480>

1400, Elizabeth Marmion nee St. Quentin, West Tanfield - St. Nicolas, zdroj: <http://www.themcs.org/costume/14th%20century%20Female%20Clothing.htm>

Oděvy 15. století

V Anglii, během první čtvrtiny 15. století nebylo velkých změn oproti konci 14. stol. Mužský oděv dosahoval kolem r. 1440 ke kolenům ale během 50. let byl výrazně zkrácen (návrat oděvu ze 14. stol. - pourpoint, courtepy). Tyto krátké oděvy, staronově nazývané také tunika, byly módní od poloviny 15. století až do století šestnáctého. V polovině 15. století do Anglie přišla italská móda, kterou přijaly zvláště horní měšťanské třídy, ale šlechtici kopírovali módu burgundskou (tedy výrazně vycpávaná hrud' a zdůrazněné hlavice rukávů). Nadále se nosily houpelande, dlouhé rovné robe a peliçone. Slavnostní dvorské oděvy byly velmi dlouhé, změnou prošla hlavně kápě - chaperone po r. 1420, kdy se výrazně vycpával v místě nasazení na hlavu. Mužské oděvy často měnily tvar rukávů (například dlouhé pytlovité). Objevil se francouzský baret (bonet) a hlavně caban (orientální kaftan), který přišel do Itálie už ve 13. stol., ale do západní Evropy se dostal později. V druhé polovině 15. století vznikl volný kolový oděv, podšíváný nebo lemovaný kožešinou, nazývaný journade. Nosil se nepřepásaný, jako jezdecký oděv a někdy také jako oděv přes zbroj [2].

Ženy měly v oblibě cotehardie, sideless gown a plášť. Ve 20. letech přijaly mužský houpelande jako alternativu k sideless gown. Ovšem cotehardie dostává název kytile a sideless gown surcote (cca 1420). Také houpelande se přejmenuje na robe kolem r. 1450. Výrazným prvkem byl výstřih do V vpředu i vzadu, který se zvláště v 50. letech rozšířil až téměř na samou hranici nositelnosti. Nelze přesně datovat, kdy dochází k oddělení horní a spodní části robe (sukně). Kolem roku 1460 byly módní velmi úzké rukávy a hluboký V výstřih, který se následně změnil na oválný. Oblá verze robe mívala kolovou sukni s výrazným brokátovým vzorem, v pase po stranách s překlady. Zbytek oděvu byl ušit z materiálu stejné barvy jako základ brokátu. Dámy si také do výstřihu vkládaly plastron - zdobený kousek látky zakrývající část hrudi. Důležitým znakem byl široký opasek posazený do zvýšeného pasu a nejcharakterističtější prvkem byl hennin - vysoký čepec kuželovitého tvaru. Výraz hennin vznikl zkomolením původního nelichotivého označení. Hennin postupně měl více tvarů

(dvojrohý, hrncovitý) a i další pokrývky hlavy nabývaly extrémních rozměrů jak do šířky, tak i do výšky. V 80. letech se do módy vrátila cotehardie (nyní s názvem kyrtle), kdy šat byl těsný kolem těla s volnou širokou sukní. Výstřih měl čtvercový [2].

Muž a žena v dlouhých houpelands s pytlovitými rukávy. Viditelné jsou i vnitřní těsné rukávy. K tomuto stylu patřily vysoké stojáčky („hrdlo láhve“). Za povšimnutí stojí i pánské střevíce. Tilbrook Church, Beds, cca. 1400, In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

Ženy v sideless surcotech s vlasy aranžovanými v svislých vrchočích po stranách hlavy. Darmouth Church, Devon, 1403, zdroj: <http://www.heritage-explorer.co.uk/web/he/searchdetail.aspx?id=1726&large=1>

cca 1415, král Jindřich V. v dlouhém slavnostním houpelands s velmi širokými rukávy podloženými koží. Jen vykukují rukávy a stojáček spodního dubletu. Occleve v houpelands s vysokým stojákem („hrdlo láhve“) a pytlovitými rukávy. Jeho účes byl módní v 1410-1460, ale na náhrobcích jej můžeme najít i cca 1480). Arundel MS 38, British Library, <http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/record.asp?MSID=8782>

rané 15. století, ženy jezdckyně, jedna bočně, druhá sedící obkročmo má na hlavě rozměrný klobouk nasazený přes zavítky, což bylo módní 1350-1420, Ellesmere Chaucer, Geoffrey Chaucer's *Canterbury Tales*, held in the Huntington Library, in San

Marino, California (MS EL 26 C 9), zdroj: http://www2.liu.edu/cwis/cwp/library/sc/chaucer/6wife_of_bath.htm

1410-30, řezba. Jeden z bačů má klobouk položen přes kápi a houppelande s pytlatými rukávy. Muž hrající na píšťalu má „hříbkovitý sestřih“, Exeter Cathedral <http://www.ipernity.com/doc/stiffleaf/40477320/in/keyword/104219/self>
 1420, Lady Eleanor Culpepper, first wife of Reginald de Cobham, Lingfield, St Peter and St Paul, zdroj: <http://www.themcs.org/churches/Lingfield%20St%20Peter%20and%20St%20Paul.html>
 1433, zrození Sv. Edmunda. Ženy v těsných oděvech nebo v rozměrných svrchnících. Špičaté nebo srdčité pokrývky hlavy, jedna v turbanu. Lydgate s Life of St. Edmund, Harl. MS. 2278, British Library, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=harley_ms_2278_fs001r

1433, Lydgate s Life of St. Edmund, http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=harley_ms_2278_fs001r

Harl. MS 2278, British Library, zdroj:

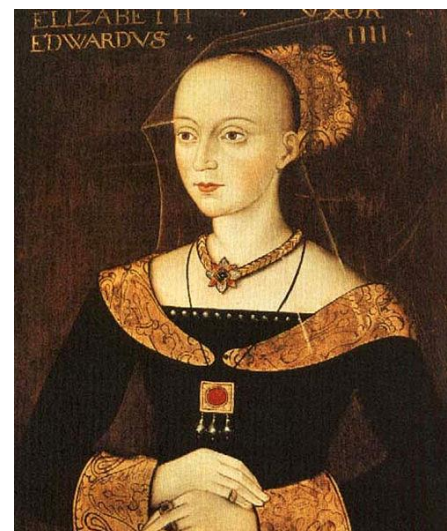
Muži jsou v dlouhých oděvech. Muž vpravo je oděn v dlouhém šatu a chaperon s liripepe má pověšený přes ramena. 1470-80, Royal MS. 15E4, British Library, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=royal_ms_14_e_iv_fs001r

První dvě postavy zleva mají krátké jacquete s visícími rukávy a dlouhé nohavice. Všichni mají špičaté boty. Dámy v oděvech podle burgundské módy. 1470-80, Royal MS. 15E4, British Library, zdroj: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=royal_ms_14_e_iv_fs001r

1470 Sir Jeffrey Jocelin (+1470) a jeho dvě ženy, Katherine a Joan. <http://www.sawbridgeworthchurch.com/tour.htm>

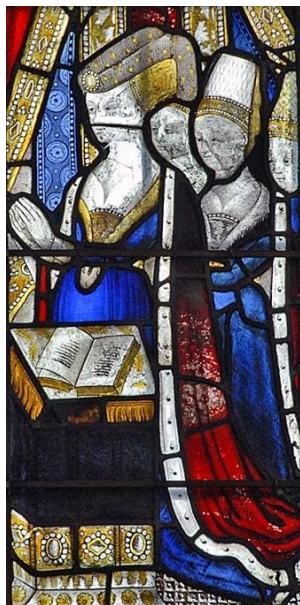
Great St Mary, Sawbridgeworth, zdroj:

1471, Elizabeth Woodville, unknown master, image taken of one of three original paintings at Windsor; Queen's College, Cambridge; or Ashmolean Museum, Oxford, zdroj: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:ElizabethWoodville.JPG>

záda těsného kabátce s U tvarovaným vsazením stojacího límce, 1479-87, Eton Chapel Wall Paint, zdroj: <http://www.nicolapickering.com/blog-entries/may-2014>

1482, Isabella Boleyn, Dlouhý oděv s výše posazeným pasem a zdobeným opaskem. Kožešinou zdobený výstřih a manžety. Pokrývka hlavy módní mezi lety 1450 – 1485. Blickling Church, zdroj: <https://cz.pinterest.com/pin/567594359260957531/>

1475, klečící muž s kloboukem visícím z ramene. Muž v pozadí má módní špičatou obuv. Dámy v ošacení s vlečkami a rohatými čepci. Špičatý hennin patřil do francouzského stylu. The Master of Mary of Burgundy, *The Recuyell of the Histories of Troy* by William Caxton, Huntington Library, California zdroj:

http://38.media.tumblr.com/78d7ca9ffbf66468b5fdef493c6bc975/tumblr_inline_mwqnr4bpXv1srtst5.jpg

pozdní 15. století, Elizabeth Woodville, oděvy dam mají hluboké výstřihy, ke kterým se nosil punt, typické jsou pokrývky hlavy. Church Windows, Little Malvern Priory. Zdroj: <https://cz.pinterest.com/pin/329185053990514844/>

Oděvy 16. století

Oděvy za vlády Jindřicha VIII. (1509 – 1547)

Oděvy této doby byly specifické, zejména na královském dvoře. Angličané přijímali uvolněnou italskou módu. Prostřihy se rozšířily díky německému reformačnímu stylu.

Celková mužská silueta byla masivní v oblasti trupu. V první polovině století mužský oděv sestával z těsného prošivaného doubletu (kabátce). Ve výstřihu byla vidět košile, která v 30. letech dostala vyšívání stojací límeček s našaseným okrajem. Ve stejném období měl doublet suknič, často rozdělnou na jednotlivé díly a široké rukávy, většinou přivazované. Nohavice byly přivazované pomocí tkanic (points) a dírek v doubletu, přes který byla oblečena vesta (jerkin) s širokou suknicí. Jerkin mohla být bez rukávů, ale i s rukávy v délce po loket nebo visací dlouhé. Svrchník (gown) nošený přes doublet a jerkin se vyznačoval širokými rameny a spadal v bohatých záhybech téměř k zemi. Nohavice se skládaly z breeches (horní část) a punčoch (nether stocks) dohromady. Oděvy byly bohatě zdobené prostřihy. Obuv bez podpatku měla širokou špičku a prostřihovaný svršek. Klobouky byly rozměrné, ploché a zdobené peřím stejně jako barety a čepičky.

Dámský oděv v první polovině století se skládal z gown (svrchní šat) a kirtle (spodní šat). Rukávy byly otevřené kolem zápěstí, kde se látka otáčela zpět a tvořila tak manžetu. Podšívání gown měl čtvercový výstřih a byl přepásán opaskem nebo šerpou. Kirtle byla spínána na hrudi, měla širokou sukni. Pod kirtlí byla košile (shift), jejíž vyšívání nebo krajkový okraj byl vidět ve výstřihu a u zápěstí. Po r. 1525 byl výstřih kirtle hluboký a vyplněný drahocennou náprsenkou (parlet) se stojacím límcem. Do sukne kirtle, která do 30. let měla vlečku a byla nabíraná, se následně začaly vkládat klíny, aby se rozšířila do trychtýřovitého tvaru. Trojúhelníkové otevření vpředu odhalovalo bohatě zdobenou přední část kirtle. Velký plášť byl příležitostně používán. Pokrývka hlavy zakrývala spodní čepičku. Čepec (hood), prostý, nabíraný či „english hood“ (gable či pediment hood) se špičatým obloukem lemujícím obličej byl oblíbený v první čtvrtině století. Od r. 1525 měl english hood zvednuté přední laloky a závoj vzadu nahrazen dvěma širokými visícími cípy, které mohly být zvednuty na vršek hlavy. French hood (1530-1580) byl malý s tuhým rámem a nošený vzadu na temeni hlavy a tak odhalující vlasy hladce sčesané vzad. Bongrace (1530-1615) byl závoj tohoto čepce stočený vpřed, aby ležela na temeni hlavy a trčel před čelo, nebo to mohl být samostatný kus z tuhého sametu. Účelem bylo chránit obličej před sluncem. Lettice cap byl čepec z kožešiny (hermelín), kryjící uši, zatímco caul byla těsná čapka obvykle zdobená zlatem a šperky. Coif byla jednoduchá lněná čepička, obvykle uvázaná pod bradou a nošená v domácnosti. Tzv. frontlet byl ornamenty zdobený pruh pokládáný na čelo. Drahocenné ozdoby (billiments) z ušlechtilých

kovů a šperků tvořily okrasnou hranu přední části french hood. Zatímco muži používali ke zdobení prostřihy, ženy preferovaly výšivku [1].

Oděvy za vlády Alžběty I. (1558 – 1603)

Anglická šlechta, zejména samotná královna, pojala velmi osobitě španělskou módu panující ve většině Evropy.

V mužské módě panovala velká obliba vycpávání doubletu a trunk hose (round hose) krátkých vycpávaných nohavic. Tělo doubletu bylo vyztuženo a v letech 1575 – 1600 byla špice natolik vycpána až tvořila vyboulení (peascod belly). Suknice doubletu byla zkrácena a stojací límec měl často vsazené dekorativní obdélníčky (pickadils). Široké oddělovací rukávy byly ukončené křídly v ramenním švu. Jerkin byla obvykle bez rukávů. Trunk hose mohly být spojeny s punčochami (whole hose) nebo mít těsné prodloužení po kolena (canions), přes které se natahovaly punčochy. Široké i užší breeches v délce po kolena, zavedené kolem r. 1570, byly označovány jako venetians. Velmi oblíbeným byl plášť, většinou kruhového tvaru a spadající z ramenou. Mandilion byla volná vesta v délce po boky s visacími rukávy. Cassock byla volná vesta s rukávy. Kolem krku se nosil nejprve dolů otočený límec (falling band) připojený k hornímu konci košile. Od r. 1560 se z nabíraných okrajů stalo škrobem vyztužené okružní, které se osamostatnilo. Rozměrné formy okružní (např. cartwheel ruff, 1580) byly podpírány drátem. Obuv bez podpatku a s kulatou špicí a vysoké jezdecké boty s otočenými horními konci byly velmi oblíbené. Pokrývky hlavy, které byly do r. 1570 ploché, začaly růst do tvaru cukrové homole (Capotain hat). Šlechtici věnovali pozornost vlasům a bradce, naolejované a nakadešené, obličejové měli namalované [2].

Královna byla proslulá nákladnými oděvy, v některých případech pořizovaných jen pro konkrétní příležitost. Její oblečení se vyznačovalo hlubokými výstřihy lemovanými dvojími stojacími límcí, přičemž vnitřní byl vrapovaný, zdobený krajkou, vnější byl z transparentní látky vyztužené drátem a tvořící dvě křídla. Živůtek oděvu byl velmi špičatý, rukávy byly v oblasti ramen výrazně rozšířené do stran i do výšky, kolem zápěstí byly těsné. Často na záda spadaly ještě druhé, falešné rukávy. Sukně měly výrazný sudovitý tvar a byly natolik krátké, že odhalovaly špičku střevíce [4].

Do dámských oděvů v druhé polovině 16. století přišla novinka – oddělená sukně a živůtek. Těsný živůtek měl krátkou špicí v pase. Rukávy od trychtýřovitého tvaru přešly na těsnější, obvykle s nabíráním kolem hlavice. Od r. 1580 se do přední části živůtku vkládal tuhý punt (stomacher), výstřih se snížil a rukávy měly tvar „skopové nohy“ (cannon nebo trunk sleeves). Oddělená sukně, nyní zvaná kirtle, byla podložena spodnicí vyztuženou obručemi (farthingale). Španělský typ sukně (od r. 1545) byl kónický nebo kopulovitý, často vpředu otevřený a odhalující zdobený panel. Pro ceremoniální účely mohla mít sukně vlečku. Od 1560 byla španělská nahrazena francouzskou sudovitý tvar vytvářející farthingale, pod kterou se do pasu uvazoval vycpaný válec (bum-roll). Kolem r. 1580 vznikla tzv. wheel farthingale – vodorovné kolo umístěné v pase, na kterém byla sukně rozprostřena až do šířky 4 stop (cca 120 cm) a pak z okraje spadla svisle dolů. Kolem r. 1590 byl okraj zdoben kanýrem. Pro zateplení či pro ceremoniální účely mohl přes živůtek a sukni být nošen gown (svrchník), který mohl mít část kolem hrudi jak volnou, tak i těsně padnoucí. Buď byl bez rukávů, nebo s krátkými, nabranými. Gown dosahoval k zemi, obvykle byl nošen otevřený, někdy stahovaný v pase úzkou šerpou. Kolem krku se nosila otevřená či uzavřená okružní (ruff). Široké kruhové ruffy byly nošeny v letech 1580 – 1610, vějířovité (1570 – 1625) byly oblíbené mezi neprovdanými dívkami. Zejména vdovy nosily velké, drátem vyztužené tzv. head rail (1590 – 1620) ve formě oblouků kolem hlavy. Zápěstí byla zdobena malými okružními nebo nahoru otočenými manžetami. Pokrývkami hlavy byly čepce, barety, klobouky a čepičky. Čepce, které se vyvinuly z French hood, se postupně rozšiřovaly, menší čepce typu Marie-Stuart měly na batistovém okraji krajky a jejich přední okraj zasahoval do čela. Klobouky a barety se používaly zejména pro cestování, byly ploché, s peřím a nošené posunuté na stranu. Vlasy byly zapleteny a stočeny vzad. Falešné

vlasý a paruky, spolu s barvami na vlasý, byly módní. Na konci století se rozšířilo malování obličeje.

Podkolenky byly pletené, zdobené výšivkou. Obuv neměla podpatky. Rukavice, velmi nákladně propracované a parfémované, drahé kameny a další doplňky byly velmi běžné. Horní vrstva společnosti se oblékala do hedvábí, vlněné kusy náležely níže postaveným [2].

konec 15.stol/ poč. 16.stol, Jakub IV. v plášti s rozměrnými rukávy, dlouhé vlasý a malý klobouk baretového typu. National Gallery of Scotland, zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:James_IV_King_of_Scotland.jpg

vpravo dole: 1501, Alžběta z Yorku v rané formě anglického čepce, National Portrait Gallery. Zdroj: <http://www.philippagregory.com/assets/img/family/93735f6232af9431d7426981ef693dea.jpg>

1509, St Michael, Great Cressingham, Norfolk. William Eyre and wife (brass missing), Muž v dlouhém plášti s kožešinou a širokými rukávy, kabelkou zavěšenou za opasek, boty s širokou špicí. zdroj: <https://cz.pinterest.com/pin/25121710394187204/>

1517, Margareth Dymmok, dámská pokrývka hlavy, Tong Church, picture R.J.L. Smith, Much Wenlock, zdroj: <http://www.discoveringtong.org/tong600/RichardVernon.htm>

1517, mužská postava v dubletu s hlubším čtvercovým výstřihem, plášť s širokými rukávy. Střevíce s širokou špicí, Tong Church, Staffs, In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

cca 1520, Kateřina Aragonská v pozdní verzi tzv. english hood (1520-1540). Šaty s hlubokým čtvercovým výstřihem a zdobenými spodními rukávy. Závoj vzadu byl nyní ze dvou širokých pruhů látky. National Portrait Gallery, Londýn, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Catherine_aragon.jpg

cca 1520, Jindřich VIII, neznámý autor, National Portrait Gallery, Londýn, zdroj: <http://www.npg.org.uk/collections/search/portrait.php?search=ap&npgno=4690&eDate=&lDate=>

1533 -1536 (kopie podle tohoto ztraceného originálu), Anna Boleynová, malý tzv. french hood posazený dozadu a odhalující vlasy. Závoj vzadu z jednoho úzkého kusu National Portrait Gallery, NPG 668, zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anne_boyen.jpg

1530-35, portrét muže, tradičně označovaného jako Sir Henry Guilford, příklad mohutné siluety. Royal Collection Trust, <https://www.royalcollection.org.uk/collection/420042/portrait-of-a-man-traditionally-identified-as-sir-henry-guilford-1478-1532>

1540, John a Johanne Paycocke, St. Peter and Vincula church, Coggeshall, Essex, zdroj: <https://cz.pinterest.com/pin/83457399317430335/>

1545, Nicholas Purefoy s manželkou, Fenny Drayton, St Michael <https://cz.pinterest.com/pin/471400285968066911/>

1544, Jindřich VIII v prostřihávaném doubletu s dlouhou suknicí. Gown má rozměrné rukávy. Výrazné krytí, plochý čepec s peřím. Prostřihávané střevíce ve stylu, který právě končil. Princ Edward oblečen podobně. Královna Kateřina Paarová (sedící) má english hood a oděv s vlečkou, který je vpředu otevřený a odhaluje tak spodnici. Hampton Court. Zdroj: <http://beingbess.blogspot.cz/2013/01/the-death-of-henry-viii-and-birth-of.html>

1546, Edward VI, doublet spínaný na knoflíky, kožešinou podložený gown s visacími rukávy. Plochý baret s peřím. Prostřihávané střevíce kryjící nohu až ke kotníku. Audley End, Essex, zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edward_VI_of_England_c._1546.jpg

1548 circa, „mladík v červeném“, otevřený doublet odhaluje výšivku typu blackwork na košili. Krátký gown. Horní část (breeches) dělená na dílce a pokračující jako spodní část (nether stocks). Krytí. Úzký pásek kvůli dýce a meči. Obuv podle nové módy s kulatou špicí a uzavřeným svrškem. Plochý baret. G. Streetes, Hampton Court, zdroj: <https://cz.pinterest.com/pin/438749188675253275/>

1547, Lord Grey de Wilton v krátkém prostřihávaném jerkin bez rukávů oblečeném přes doublet, který je zdoben malými drobnými prostřihy. Kožešinou lemovaný gown, malý baret s pštrosím peřím. Drobně prostřihané poctivce a krytí. Gerlach Thicke, National Gallery of Scotland. Zdroj: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gerlach-Flicke-Portrait-of-a-Nobleman.jpg>

1550 cca., Edward VI, William Scrots, The Royal Collection, zdroj: <https://cz.pinterest.com/pin/309552174363062893/>

1550, Lady Cornwallis v uzavřeném těsném oděvu má na hlavě tzv. french hood. V ruce drží škapulíř (jablíčko) obsahující parfémovanou směs. Audley End, Essex, zdroj: In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

1550, Sir Thomas Gresham v jerkin se stojácím límcem oblečeném přes doublet. attributed to Steven van der Meulen. Dunham Massey, Cheshire, National Trust Collections, zdroj: nationaltrustcollection.org.uk

1555, princezne Alžběta oblečená v parlet s vysokým stojáčkem kryjícím décolletage. Malé okruží. Gown podšit kožešinou. zdroj: In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

1559, Královna Alžběta ve volném plášti oblékaném pro zateplení přes běžný šat. Drží pár rukavic. Engraving by Finck, zdroj: In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.

1562 Margaret Audley, Duchess of Norfolk by Hans Eworth, gown s uzavřeným živůtkem. Audley End, Essex, zdroj: http://www.gogmsite.net/the_middle_1500s_-_1550_to_/1562_margaret_audley_duches.html

1560 cca, Robert Dudley, Steven van Herwijck,
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Robert_Dudley_Earl_of_Leicester_attributed_to_Steven_van_Herwijck.jpg
 1562, Katherine Grey a Edward Seymour Matka v gown podloženém kožešinou, parlet se stojáčkem a okružím, malý čepec. Dítě v dlouhém oděvu.
 Audley End, Essex, neznámý autor,
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lady_Katherine_Grey_and_her_son_Lord_Edward_Beauchamp_v2.jpg

1564, Lord Darnley v dubletu se stojáčkem módním v 60.letech 16.stol. Malé okruží. Poctivice a poklopec, National Gallery, zdroj:
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henry-stuart-darnley.jpg>
 1567, Ann Brown, gown s uzavřeným živůtkem a vysokým stojáčkem. Ingatestone Hall, Essex. In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.
 1569, Portrait of Thomas Audley, Lord Audley. Unknown artist., Muž v ceremoniálním gown podloženém kožešinou, plochý baret a tmavá čepička, Audley End Essex, In: Susan Jenkins Alice Tate-Harte Abigail Granville . "Tudor Paintings at Audley End." *English Heritage Historical Review* 2012; 7(1), 18-35. DOI: 10.1179/1752016913Z.00000000012

1568-9, měšťané a vesničané. Muži v doubletech, poctivcích a někteří v pláštích. Dámy v šatech a menších krinolinách. Vesničané ve volných kabátcích, ženy s šátky a zástěrami. A Fete at Bermondsey. Joris Hoefnagel (1542-1600), c.1569-70. Copyright The Marquess of Salisbury, Hatfield House, zdroj: <http://www.london-se1.co.uk/news/view/7136>

1569, Portrait of Elizabeth Audley, Lady Audley (*née* Lady Elizabeth Grey), volný gown s rukávy po lokty a stojacím límcem, otevřené okruží. Na hlavě vdovská pokrývka hlavy přes bílý čepeček, rukavice. Audley End, Essex, In: Susan Jenkins Alice Tate-Harte Abigail Granville . "Tudor Paintings at Audley End." *English Heritage Historical Review* 2012; 7(1), 18-35. DOI: 10.1179/1752016913Z.00000000012

1574, Jakub VI Skotský v jerkin bez rukávů spínané na hrudi 3 knoflíky. Breeches hruškovitého tvaru (tzv. venetians). Obuv s kulatou špicí, prosekávaná, National Portrait Gallery, zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/James_VI_and_I#/media/File:King_James_I_of_England_and_VI_of_Scotland_by_Arnold_van_Brounckhorst.jpg

1575-80, Náhrobek Rogera Lygona a Kateřiny, Muž ve zbroji s husím břichem, krátké poctivice a malé okruží, žena v plášti s jablíčkem, malým okružím a french hood. Fairford Church, Glos. Zdroj: <http://www.wikiwand.com/de/Fairford>

1575-80, neznámá dáma v oděvu s čtvercovým výstřihem krytým parletem. National Portrait Gallery, zdroj: <http://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw04279/Unknown-woman-formerly-known-as-Mary-Queen-of-Scots?search=sp&sText=NPG+96&firstRun=true&rNo=0>

1578, Sir Edward Hoby ve velmi vysokém klobouku s peřím a nákladnou stuhou na klobouku, velmi módní v té době. Vyšívané okruží, prostřihávaný dublet. Ipswich Museum, zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sir_Edward_Hoby_1578.jpg

1586, Sir Henry Unton oblečený do velkého uzavřeného okruží velmi populárního v letech 1580-1610 a vysokého klobouku, Tate Britain, zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:British_School_16th_century_-_Sir_Henry_Unton_-_Google_Art_Project.jpg

1589, John Bull má dolů otočený límec, což se nosilo od let 1540. Faculty of Music, Oxford, zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:John_Bull_1589.jpg

1588, mladík opírající se o strom s růžemi má na sobě doublet s husím břichem, velmi krátké trunk-hose dlouhé nether stock. Plášť přes jedno rameno. Nicolas Hilliard, Victorian and Albert, zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nicholas_Hilliard_-_A_Youth_Leaning_Against_a_Tree_Among_Roses_-_WGA11424.jpg

1589, Christopher Hatton má doublet s husím břichem s velmi krátkou suknicí. Dvorský baret se šperky. https://allthingsrobertdudley.files.wordpress.com/2012/11/sir_christopher_hatton_from_npg_2.jpg

1588 Lord William Russel v dubletu s husím břichem. Poctivice tzv. benátské, punčochy. The Duke of Bedford, zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/William_Russell,_1st_Baron_Russell_of_Thornhaugh#/media/File:Russell_Sir_William_of_Thornhaugh1.jpg

1590, Příbuzenstvo, vdova s vdovským čepcem, dlouhým špičatým náprsníkem vpředu na živůtku, velké uzavřené okružní. Portrét manžela – okružní. Dcery jsou oblečeny stejně jako matka, Attributed to Franz Pourbus the younger, Sir William Worsley, In: CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p

1592, královna Alžběta v šatech s velkým francouzským vyztužením sukni. šunkové rukávy (tzv. cannon nebo trunk sleeves) a velké falešné rukávy. V ruce drží složený vějíř a rukavice, Marcus Gheeraets the Younger, National Portrait Gallery, zdroj: <http://www.npg.org.uk/collections/search/portraitLarge/mw02079/Queen-Elizabeth-I-The-Ditchley-portrait>

1593, náhrobek Anne Fitch v šatech s náprsníkem a okruží, francouzské vyztužení sukni, pod rozevřenou sukni je „přednice“ (forepart, velmi zdobený kus látky položený na spodničku). Na hlavě malý tzv. french hood, Little Canningfield, Essex, fotografie, H.M. Stuchfield, zdroj: <http://www.mbs-brasses.co.uk/page147.html>

1599, Sir John Petre v dubletu s uzavřenými rukávy, poctivice bez krytí, které bylo odhozeno cca 1590. Okruží a ležící límec zároveň – velmi módní cca 1580-1615. Marcus Gheeraets the Younger, Ingatestone Hall, Essen, zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Marcus_Gheeraets_the_Younger_William_2nd_Lord_Petre.jpg

Seznam literatury

1. CUNNINGTON, C a Phillis Emily CUNNINGTON. *A picture history of English costume*. New York: Macmillan, 1960, 160 p.
2. NORRIS, Herbert. *Medieval costume and fashion*. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 1999, xxvii, 485 p. ISBN 04-864-0486-2.
3. RÉALISÉE PAR GEORGES BERNAGE a MISE EN PAGE DE MARC LE CARPENTIER. *Encyclopédie médiévale: D'après Viollet Le Duc. Refonte du Dictionnaire raisonné de l'architecture*. Paris: Bibliothèque de l'image, 1998. ISBN 29-098-0861-0.
4. KYBALOVÁ, Ludmila. *Renesance: (15. a 16. století)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996, 174 s. Dějiny odívání. ISBN 80-710-6143-3.